

Novi izdavač & isprika čitateljima

Časopis *Gordogan* od ovoga sveska ima novoga izdavača. Dosadašnji izdavač, Udruga za kulturu *Gordogan*, nalazi se od početka 2010. u postupku likvidacije.

Troje članova inicijalne *Gordoganove* ekipe – Ivo Banac, Denis Kuljiš i Andrea Feldman – više nije ni u kakvoj vezi s časopisom i tom promjenom završava se višegodišnje, iznimno mučno iskustvo u životu našega glasila.

Potkraj godine 2001. prihvatio sam se pokretanja novoga časopisa iz više razloga, no u velikoj mjeri na poticanje, ili preciznije rečeno: uporno nagovaranje, Denisa Kuljiša. Uredništvo sam sastavljao potpuno sam, pozivao sam ljude koji su mi se u pojedinim područjima u nas činili pogodni (ili čak vrhunski), istodobno sam nastojao da okupim ekipu u kojoj ćemo se svi međusobno dobro osjećati. Bilo je tu i prijatelja i onih koje nikada do tada nisam vidio (ali sam ih znao po njihovoj javnoj djelatnosti).

Pozvao sam tako Unu Bauer, Jelenu Berković, Branka Brezovca, Nenada Ivića, Magdalenu Najbar-Agičić i Rosanu Škrgulju, nešto poslije pridružili su se Pavel Gregorić, Kim Mehmeti, Olga Popović-Obrovčić, Gordana Vnuk i Jera Vodušek Starić. Od svih koje sam pozvao, među prvima su bili Banac, Kuljiš i A. Feldman.

Banac i Kuljiša pozvao sam iz niza razloga, najvažniji je bio ovaj: obojica su se u to doba očito našla u popriličnim problemima. Banac, koji se već početkom devedesetih prestao ozbiljno baviti znanošću i s mnogo strasti okrenuo politici i političkom djelovanju, odjednom je bio u situaciji iz koje se ne vidi kamo dalje. Propao je u politici i kao analitičar i kao praktičar (unutar stranaka), za povratak historiografiji nedostajalo je erosa. Kuljiš je u drugoj polovici devedesetih redao fijasko za fijaskom, čega god se kao urednik prihvaćao, ništa nije uspijevalo: izbacivali su ga iz redakcija koje je formirao, kada ga nisu izbacivali, novine se nisu održavale dulje od nekoliko brojeva. Obojica su zagazili u pedesete godine života, obojica praznih ruku s obzirom na budućnost.

Banac sam doživljavao kao prijatelja, volio sam ga usprot pojedinih njegovim prilično neugodnim manama, nastojao ga

prihvatiti kao “teškog čovjeka”. U njegov elementarni integritet, moralni i stručni, nisam tada sumnjao. Što sam pak mislio o Kuljišu napisao sam nešto ranije, sredinom 2001. u razmjerno opširnom pogovoru Kuljiševe prve knjige (kojoj sam bio i urednik).

Gordogan se doimao kao idealno mjesto za obojicu. Koncipirao sam program u kojem je dominiralo *suočavanje s prošlošću*, za Banca sam predvidio da radi na dvije velike teme: Udba i Bosna. Prva bi uključivala cijelu lepezu njegovih interesa i kontakata (od razgovora sa svjedocima i arhivskoga rada do međunarodnih usporedbi i kontekstualiziranja), druga bi dijelom bilancirala desetljeće Bančeva suprotstavljanja Tudmanovoj politici, dijelom donijela koncept poželjnoga državnoga ustroja (tj. *revizije Dayton*a).

Dobro ostvareni temati o Udbi i Bosni omogućili bi Bancu da kao njihov priređivač zadovolji svoju žudnju za mikrofonom i kamerama, da na sretan, javno korisniji način spoji povjesničara i političara u sebi. Takav mi je, barem, bio plan.

Za Kuljiša sam se – u skladu s onime što sam u spomenutoj knjizi napisao o njemu – nadao da bi ga gordoganski angažman mogao pomaknuti prema literaturi, pomalo i kulturnoj povijesti (računao sam, primjerice, da radi na tematu o Zvonimiru Furtingeru, da istražuje veliku strast svojega djetinjstva).

Pitanje izdavača budućega časopisa na prvim se sastancima tretiralo kao “tehničko”, predloženo je da to bude Institut *Vlado Gotovac* (osnovan nekoliko mjeseci ranije). Međutim, nakon kontakata s Gotovčevom udovicom postalo je jasno da se toga instituta treba kloniti i odlučeno je da budemo sami svoj izdavač, tj. da članovi redakcije istodobno budu i članovi udruge koju ćemo kao izdavača formirati.

Osnivačka skupština Udruge za kulturu *Gordogan* održana je 28. siječnja 2002. u prostoriji nas je bilo devetero (abecedno: Ivo Banac, Jelena Berković, Branko Brezovec, Andrea Feldman, Nenad Ivić, Denis Kuljiš, Branko Matan, Magdalena Najbar-Agičić i Rosana Škrgulja). Sastav je bio nekompletan: netko nije mogao doći, netko nije želio, a za izvanzagrebačke članove redakcije zaključeno je da je “neracionalno” da budu u udruzi. Ispostavilo se da nas zapravo nema dovoljno, propisi su tražili da udruge imaju minimalno deset članova. Nastao je neugodni tajac, pitanje: što ćemo sada? Kako da nađemo deseto-ga izdavača našega časopisa? Tihim glasom javio se Kuljiš i ponudio da nazove svoju su-

prugu, novinarku Nadu Mirković, te je pita za dopuštenje da je pro forma uvrstim u popis članova. Pogledali smo se međusobno, klimnuli glavama. Nekoliko trenutaka kasnije njezino ime je upisano u zapisnik. Malo tko je mogao tada naslutiti da će taj čin za drugu biti koban.

U prvome broju sve je još funkcioniralo: Banac je dobio zadaću da intervjuira Jana Grossa (za temat *Slučaj Jedwabne*), Kuljiš da moderira razgovor o knjizi Martina Špegelja, obojica su bila veoma uspješna (Kuljiš s možda malo previše samoisticanja).

Zatim su polako krenuli nepovoljni znaci. Banac se nije želio prihvatiti rada na tematu Udba, a temat Bosna – da ne ulazim u potankosti – objavljen je bez njegova priloga. Kuljiš nije želio ni čuti za Furtingera.

Ovdje nije mjesto za iznošenje kronike svega što se događalo iza redakcijskih kulisa, ograničit ću se na to da kažem da su stvari postupno krenule nizbrdo. Banac je počeo postavljati pitanja koja su većini članova redakcije bila nerazumljiva (primjerice: *Zašto se u rubrici s odjecima na časopis objavljuju pisma Stanka Lasića?*), Kuljiš je prigovarao načinu na koji sam pripremio prilog u povodu smrti Reinharta Kosellecka (autora za kojega je prvi put uopće čuo u redakciji). Nije dan od odgovora koje sam davao nije bio dovoljno dobar. Ubrzo se prešlo na temu “islamofobije”, pa na kašnjenje u izlaženju, pa onda na način podnošenja financijskih izvješća, način evidentiranja neprodanih primjjeraka, i tako u nedogled.

Iz sfere uobičajenih tema redakcijskoga života odjednom se, nejasno u kojem trenutku, došlo u područje iracionalnih odnosa i strasti. Unutar redakcije oformila se grupa Banac-Kuljiš-Feldman koja se ponašala kao da ima neki svoj skriveni raspored interesa, nerazumljiv ostatku članstva.

Grupa je bila u velikoj manjini (odnos glasova 13 : 3), te je u jednom trenutku obznani-la da više ne priznaje odluke uredništva (dotad za sve nas jedino mjerodavne) nego isključivo udruge (prema kojoj smo se u početnom razdoblju odnosili prilično nemarno, kao svojevrсноj “zakonskoj nužnosti”). U udruzi je odnos glasova bio 6 : 4.

Nada Mirković se na prvi glas o razmiricama nije javila izjavom kakva se očekivala, name da ne želi sudjelovati u odlučivanju o časopisu u čiji rad nije uključena. Upravo suprotno, aktivno je stala na stranu svoga supruga.

Tako se i dogodilo da je golema većina redakcijskoga članstva u svojem izdavaču imala veoma tanku potporu. O časopisu je tako mogao odlučivati glas Nade Mirković, ali članovi uredništva i najaktivniji autori (poput Nenada Polimca i Borisa Becka) nisu imali nikakvo prava glasa (jer je trojka blokirala primanje novih članova u udrugu).

Taktika koju je trojka primijenila bila je brutalna: verbalni teror, šikaniranje, prijetnje sudom. Ako postaviš neugodno pitanje, Kuljiš ti pošalje elektronsko pismo s prijetnjom da će te predati sudu. Ako Banca pitaš da li stoji iza tih prijetnji, on će mudro odšutjeti svoj odgovor.

Koji je bio smisao cijele te djelatnosti koja je trajala nekoliko godina, kakav cilj, što se zapravo htjelo, redakcija nikada nije saznala. Interpretativna verzija koja trenutno – na temelju indicija – dominira glasi ovako: željelo se zastrašiti i rastjerati ljude, dobiti većinu u udruzi, preuzeti časopis i omogućiti da Banac postane glavni urednik.

Naši dojučerašnji prijatelji i kolege postupno su nam se otkrivali u liku koji je bio više nego zbnjujući, pretpostavke na temelju kojih su pozvani da uđu u redakciju rušile su se od sastanka do sastanka, od jedne elektronske okružnice do druge.

Istodobno, izvan minijaturnog *Gordogana* života, u hrvatskoj se javnosti zbivalo nešto slično: pojavili su se veoma neugodni, kompromitirajući podaci o Bancu i Kuljišu. Potkraj 2006. Kuljiš je pravomoćnom sudskom presudom osuđen na zatvorsku kaznu kao falsifikator potpisa (falsificirao je potpis Zvonimira Berkovića, i to u kontekstu suprotstavljenih imovinskih interesa u Jadran filmu).⁰¹ Banac je pak u izvješću Državne revizije razotkriven kao osoba koja je na moralno upitan način koristila javna sredstva.⁰² Djelatnost Hrvatskoga helsinškoga odbora

dobila je njegovom zaslugom nevjerojatna obilježja.⁰³

Kada su redakcijskoj trojci pokazana vrata, sukob je eskalirao do krajnosti. U studenome 2009. Kuljiš je napisao da sam “gnjida” kojoj će on “opaliti šljagu” (elektronska okružnica od 7. 11.), te najavio da će “privatno tužiti Matana zbog zloupotrebe društvenog fonda” i “naplatiti mu se od kuće, ovrhom” (22. 11.). Tada sam odlučio da ne riskiram sazivanje skupštine udruge (u nadi da će prevagnuti tanka većina), odlučio sam se za likvidaciju postojeće udruge i osnivanje nove. Na taj način svima nam je omogućeno da te ljude više ne moramo ni vidjeti.

Nova udruga osnovana je 6. veljače 2010, registrirana je pri Gradskom uredu za udruge 15. ožujka 2010. Udruga ima šestoro članova, to su: Zora Bjelousov, Vesna Cvitaš, Nenad Ivić, Branko Matan, Nenad Polimac i Zlatko Uzelac. Oni su novi izdavači *Gordogana*. Udruga se zove: Novi Gordogan, udruga za kulturu.

Ispričavam se svim čitateljima moga portreta Denisa Kuljiša iz 2001.⁰⁴ Mnogo toga u tom tekstu i danas potpisujem, međutim on je kao cjelina promašen. Kuljiša sam prikazao pogrešno: previše sam vjerovao svojim usputnim dojmovima o njegovoj biografiji, nedovoljno sam istražio ključne točke te biografije (primjerice sukob u *Nacionalu* 1997⁰⁵), nisam shvatio do koje mjere mi Kuljiš u doba rada na tekstu ne govori istinu.

Ispričavam se i studentima novinarstva koji koriste knjigu Gordane Vilović u kojoj je iz spomenutoga portreta preuzeta jedna moja sažeta ocjena Kuljiša. Najbolje bi bilo da u svojim primjercima jednostavno prekrize taj odlomak.⁰⁶

Najviše se, dakako, ispričavam čitateljima *Gordogana*. Ne znam koliko naših čitatelja

prihvaća moje riječi s povjerenjem. Možda ih nema mnogo, možda ih – kako koji put mislim – ima samo dvoje ili troje. Ako je tako, tada se njima ispričavam: pogriješio sam kada sam pozvao Banca, Kuljiša i A. Feldman da surađuju u *Gordoganu* i budu dio njegove ekipe. Pogriješio sam, žao mi je. Njima u časopisu kakav *Gordogan* želi biti nije bilo mjesto.

Branko Matan

⁰¹ Vidi primjerice – Dean Sinovčić: *Kuljišu 6 mjeseci uvjetno; Osuđen novinar tjednika Globus, Nacional*, br. 589, 27. 2. 2007. URL: <http://www.nacional.hr/clanak/31951/kuljisu-6-mjeseci-uvjetno>.

⁰² O slučaju je sjajan članak napisao Ante Tomić, vidi – *Podstanari ljudskih duša, Jutarnji list*, 27. 9. 2008. URL: <http://www.jutarnji.hr/podstanari-ljudskih-duša/260803/>

URL: <http://www.mvinfo.hr/izdvojeno-kolumna-opsirnije.php?ppar=2589>

URL: http://www.labin.info/forum/topic.asp?TOPIC_ID=428&whichpage=7

Pretiškano u knjizi – Ante Tomić: *Nisam pametan*, Ljevak, Zagreb, 2010, 293 str, tekst se nalazi na str. 248-251.

⁰³ Vidi primjerice – Marinko Čulić: *Hrvatska helsinška odurnost, Novosti*, 12. 6. 2009.

URL: <http://www.h-alter.org/vijesti/hrvatska/hrvatska-helsinska-odurnost>

URL: <http://www.e-novine.com/region/region-hrvatska/26921-Hrvatska-helsinska-odurnost.html>

URL: <http://www.naslovi.net/2009-06-10/e-novine/hrvatska-helsinska-odurnost/1191010>

⁰⁴ Branko Matan: *Denis i ja*, pogovor u knjizi – Denis Kuljiš: *Majmuni, gangsteri & heroji; 37 likova u povijesnom spektaklu Globusova kolumnista*, Globus international, Zagreb, 2001, 606 str, pogovor se nalazi na str. 565-

589.

⁰⁵ Što se tada dogodilo u *Nacionalu* i dalje je, ako opet ne griješim, prilično nejasno. Međutim, neki osnovni elementi razabiru se iz prikaza u nedavno objavljenoj knjizi Dražena Stjepandića. Koliko god Stjepandićeve knjiga bila nesavršena, njegov prikaz je ipak korisniji od onoga što sam ja napisao. Vidi – Dražen Stjepandić: *Puki Nacionale*, VBZ, Zagreb, 2010, 277 str. Zapis se nalazi na str. 106-108.

⁰⁶ Gordana Vilović: *Etički prijepori u Globusu i Nacionalu 1999-2000.*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2004, 191 str. Odlomak koji treba prekriti je na str. 87.